

PLANERING OCH PROJEKTERING

TRÄD I PLANERINGEN

SAMORDNING	19
STYRNING	19

TRÄD I PROJEKTERINGEN

KVALITET	20
HÄRDIGHET	20
VÄXTBÄDD 15 KBM JORD PER TRÄD	21
PLACERING AV TRÄD	21
GIFTIGA TRÄD	21

RÄTT TRÄD PÅ RÄTT PLATS

STÅNDORT	22
GATUSEKTIONER	24

TRÄD I PLANERINGEN

Vy över Blåparken. Illustration Funkia

SAMORDNING

För att framgångsrikt investera och använda träd i kommunen är det viktigt att de planeras in i ett tidigt skede. Man bör arbeta efter tankeställningen om att den nya bebyggelsen inte bara ska innehålla träd utan att också gynna träd. Att istället planera för trädgropar i mark bör man planera för trädzoner i mark. Detta kräver en prioriterad samordning mellan ledningsägare, byggherrar och markägare. Det kräver också en positiv attityd och ett förhållningsätt till nya metoder i anläggningsskedet som gynnar träd, t. ex att nollfraktioner utgår i samtliga överbyggnader.

STYRNING

På en mer övergripande nivå handlar det om att förändra de kommunala planerings- och beslutsprocesserna så att frågor om träd börjar

behandlas redan i inledningskedet. Strategier för skydd och bevarande ska säkerställas genom bestämmelser i detaljplanen och här bör även framarbetade policys inom kommunen vara med. Det kan handla om att återplantera historiska miljöer, att alltid tillståndspröva nertagning av stora träd, att ersätta varje borttaget träd med två nya eller att säkerställa en standard på växtbäddar som gör det möjligt för träd att utvecklas långsiktigt. Styrning kan även ske genom att ingå avtal med enskilda markägare om att skydda träd och trädbestånd. Att ta fram färdiga sektioner för olika typer av gator med väl dimensionerade växtbäddar säkerställer också trädens platsbehov i gaturummet.

TRÄD I PROJEKTERING

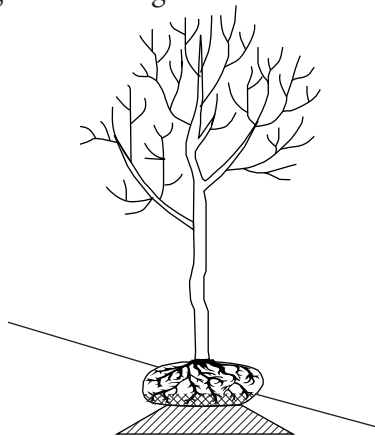
KVALITET

Med kvalitet avses storleken på växtmaterialet. Oftast gäller det att ju större träd desto bättre kan trädet stå emot sjukdomar och mekaniska påfrestningar. Dessutom brukar lite äldre träd klara invintringen bättre än yngre träd. Det är dock viktigt att förstå att med större träd krävs en större skötselinsats med mer bevattning. Med större stamomfång kommer också större rotklump, se tabell nedan.

Trädets omkrets (cm)	Klump/Air-Pot		
	Ø (cm)	Höjd (cm)	Vikt (kg)
12-14	50/60	35/35	140/180
14-16	50/60	35/35	140/180
16-18	60/70	40/40	170/200
18-20	60/70	45/45	200/240
20-25	80/90	45/45	300/320
25-30	90/100	50/50	350/400
30-35	100/110	50/50	700/800
35-40	110/120	60/60	800/900
40-45	120/140	60/60	1000/1300
45-50	120/140	80/80	1800/2000
50-60	157/170	80/80	3500/4000
60-70	180/200	90/90	4500/5000
70-80	200/220	90/90	5500/6000

Tabell från Stångby

Ett träd med stamomfång 30-35 cm har en rotklump med över en meter i diameter. Detta bör man ha i åtanke om man arbetar med slänter eller refuger där en stor rotklump kan vara svår att anpassa till platsen pga. utrymmesbrist eller kraftig marklutning.

Det finns även en risk med att placera större träd i slänter då problematiken med blottade rotklumpar och uteblivet regnvatten som rinner

undan försvagar träden under etableringsfasen. I torg- och gatumiljöer bör man generellt använda större kvaliteter som kan stå emot den tuffa miljön medan i parker och grönområden kan man gå ner i kvalitet om det är önskvärt. Om träden placeras solitärt bör inte stamomfånget vara mindre än 18-20 cm. För torg- och gatumiljöer bör trädet beställas som högstam för att inte skymma sikten för gående och trafikanter. Med högstam menas att den lägsta förgreningen ligger på 180-250 cm beroende på trädets storlek och antal omplanteringar i plantskolan.

Flerstam, stambusk och ungträd lämpar sig främst i landskapsplanteringar och som solitärer i perennplanteringar.

E-plantor ska användas där material finns att tillgå. E-planta är en kvalitetsmärkning för svenskodlade buskar och träd utvalda för svenskt klimat. E-planta garanterar friska, pålitliga och odlingsvärda plantor som klarar vårt ofta tuffa svenska klimat år efter år.

Växtmaterialet ska vara härdigt för växtplatsen och dessutom uppfylla svensk författarsamling ”Förordning om plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet”, SFS 1977:945 med aktuella tillägg.

HÄRDIGHET

Upplands väsby ligger i växtzon 3 och trädmaterial bör generellt väljas för denna zon även om man kan gå ner till zon 2 på strategiska platser där ett gynnsamt mikroklimat råder. För växtmaterial som kräver zon 1 bör en expert rådfrågas.

VÄXTBÄDD 15 KBM JORD PER TRÄD

Ju mer jord/substrat ett träd har tillgång till desto bättre. Om trädet har god tillgång på markfukt har trädet större chans att klara perioder av torka och med tiden kunna utvecklas till sin fulla potential.

Vid ren växtjord där allt substrat är tillgängligt för rötter bör nyetablerade träd ges minst 15 kbm/träd. Där skelettjord används utanför trädgropen är det viktigt att tänka på att skelettjorden består av 2/3 grov makadam och 1 del växtjord, därför bör man öka på volymen 25 kbm/träd.

I samtliga växtbäddar ska svampmycel, jord- och fotosyntesbakterier tillsättas. Samråd kring detta ska dock alltid ske med stadsträdgårdsmästaren.

När det gäller träd som planteras i parkmark beror växtbäddens storlek på markprofilen. Är markprofilen störd på grund av att marken kompakterats eller att marken genomgått en sanering eller uppfyllnad måste växtbädden dimensioneras med samma volym som när ett träd planteras i skelettjord, dvs minst 15 kbm. Om markprofilen är ostörd och kan tillåta att växternas rötter succesivt breder ut sig kan växtbädden göras mindre.

PLACERING AV TRÄD

Gällande träd bör avståndet till byggnad inte understiga 1,5 gånger trädkronans radie i fullvuxet tillstånd. Det brukar uppskattningsvis ofta handla om ett avstånd på 6 m.

Vid placering av träd eller buskar i närheten till VA ledningar ska ett avstånd på 3 m från vegetationens centrum vara fritt. Vid avsteg ska en diskussion tas gällande skyddsåtgärder för att undvika rotinträngning och tillgänglighet vid reparation.

Frukträd placeras med fördel tillsammans med buskar som undervegetation då det minimerar behovet av uppstädning av fallfrukten. Varken bärande träd eller buskar bör placeras i hårdgjorda ytor.

Ett träd som ska planteras utmed en bilväg måste tåla att stammas upp till 4,5 m efter ett antal år.

Ett träd intill en cykelbana ska tåla att stammas upp till 3,2 m efter ett antal år.

Ett träd intill en gångbana ska tåla att stammas upp till 2,5 m efter ett antal år.

GIFTIGA TRÄD

Växter som är noterade som giftiga i giftinformationscentralens lista över växter får endast i undantagsfall användas. Undantag kan göras om växtens karaktär/uttryck är avgörande för anläggningens gestaltning eller om växten är viktig ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

RÄTT TRÄD PÅ RÄTT PLATS

STÅNDORT

Valet av träd bestäms först och främst av syftet med trädet samt vilken karaktär som eftersträvas. Därefter görs en sammanvägning av ståndort, markens beskaffenhet och artens egenskaper.

Träd som ska stå i gatumiljö bör vara salttåliga, torktåliga och klara föroreningar.

Trädets artspecifika karaktär, 20-30 år efter plantering, ska överensstämma med förutsättningarna för platsen.

Träd med aggressiva rötter såsom trädsläktena björk, poppel, asp, och ask bör inte användas nära ledningar och i hårdgjorda miljöer med undantag för enskilda arter.

Träd med riklig frukt och bärsättning eller klibbig sav bör inte placeras i anslutning till parkeringsplatser eller vistelseytor.

Träd som anses vara särskilt allergena bör inte placeras i direkt anslutning till, eller i större antal nära uteplatser.

Träd som har en känd sjukdomshistoria bakom sig bör inte användas då man vid användande dels riskerar att trädet dör dels att patogenen sprids vidare.

Arter som pekas ut som invasiva och som riskerar att påverka ekosystemet ska undvikas. Undantaget är en sluten bostadsgård eller andra miljöer som hindrar okontrollerbar utbredning.

CHECKLISTA STÅNDORT

- Är det skugga eller full sol
- Representerar marktypen fuktiga eller torra förhållanden
- Hur torrt resp. blött blir det och hur länge
- Vilken pH och näringshalt har denna miljö
- Vad är det för jordtyp
- Vilken porositet har marken
- Hur stort utrymme finns det i marken
- Hur mycket utrymme finns ovan mark
- Hur nära till husfasader och balkonger
- Hur kommer den yta som träden ska växa i att användas
- Är det nära till lekplatser eller annan målpunkt för barn
- Finns det risk för skötselskador på stammar
- Hur är det med risken för avgrävda rötter
- Är det en varm plats med mycket hårdgjorda material
- Vilka mark- och luftföroreningar kommer denna plats att vara utsatt för
- Hur ser vindförhållandena ut på platsen
- Vilken belysning är platsen utsatt för och hur kan den påverka växtmaterialet

Ett bra exempel på stadsträd som fyller ut en volym mellan husen och skapar samtidigt en rumslighet i gatunivå utan att inkräkta på vare sig trafinkaters eller de boendes utsikt.

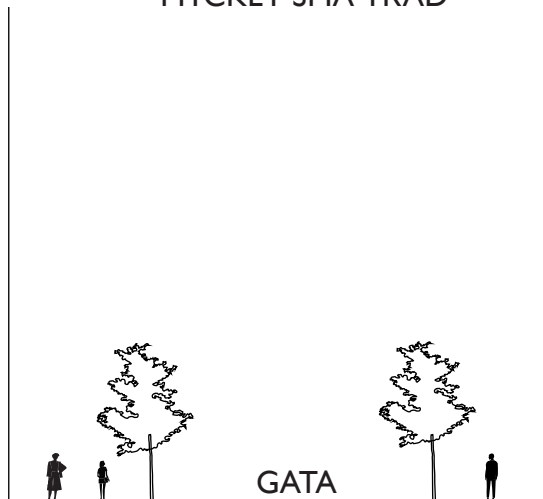
Riktigt stora träd är alltmer en sällsynt företeelse i staden p.g.a. utrymmesbrist och frekventa ombyggnationer. Parker och kyrkogårdar kan då fungera som fristad åt dessa träd.

Mellanstora träd som placeras nära fasad ska tåla hård beskärning och ha ett upprätt växtsätt för att inte se "ensidiga" ut.

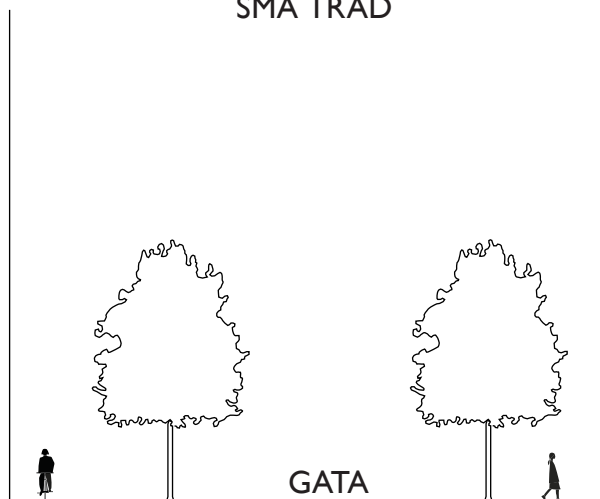
GATUSEKTIONER

MYCKET SMÅ TRÄD

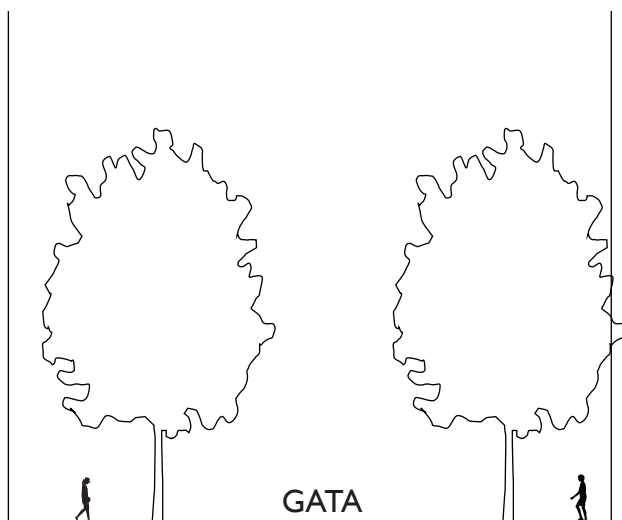
Till mycket små träd tillhör arter som prydnadskörsbär, gullregn och prydnadsapel och vissa magnolior. Dessa träd blir cirka 5 m höga och bör ha en planteringsyta på minst 2 m i bredd.

SMÅ TRÄD

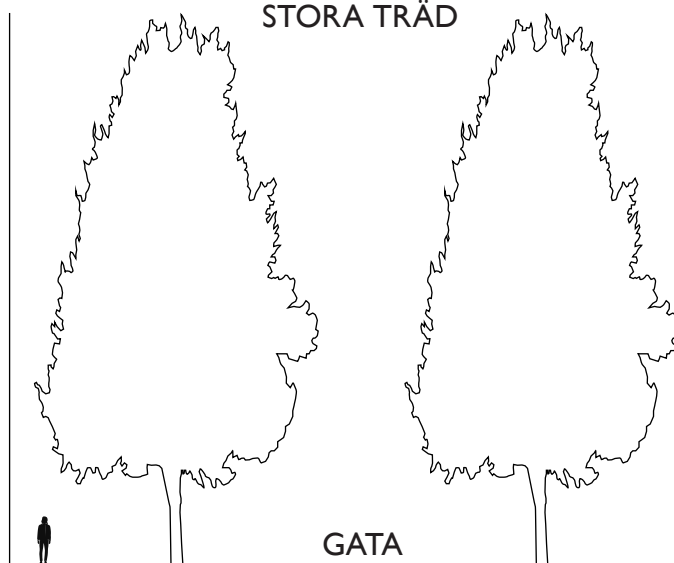
Till små träd tillhör arter som rönn, bergkörsbär, hägg och vissa lönnar. Dessa träd blir cirka 6-10 m höga och bör ha en planteringsyta på minst 2,5 m i bredd.

MELLANSTORA TRÄD

Till mellanstora träd tillhör arter som oxel, björk, robinia och vissa pilar. Dessa träd blir cirka 10-18 m höga och bör ha en planteringsyta på minst 3 m i bredd.

STORA TRÄD

Till stora träd tillhör arter som skogslönn, ek, lind, och platan. Dessa träd blir cirka 18-25 m höga och bör ha en planteringsyta på minst 4 m i bredd.